

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ / ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

ΣΕ ΜΚΟ ΠΟΥ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΝΑ

Μαρίνα Παγιάτσου
Ελένη Δημητρίου
Μάρω Ριαλά

Περιεχόμενα

- Εισαγωγή
- Τι σημαίνει σεξουαλική κακοποίηση
- Κοινωνικά στερεότυπα και αντιλήψεις
- Γιατί τα ανήλικα παιδιά και άτομα με αναπηρίες θεωρούνται ευάλωτες ομάδες
- Τι στοιχεία υπάρχουν (ποια η έκταση του προβλήματος)
- Τι προκύπτει από ενδεικτική παγκύπρια έρευνα σε ΜΚΟ που εξυπηρετούν Άτομα με Νοητική Αναπηρία (ΑμεΝΑ)
- Αναγκαιότητα ενημέρωσης & σεξουαλικής αγωγής
- Προτάσεις για σχεδιασμό προγραμμάτων σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και πρόληψης τη κακοποίησης

Εισαγωγή

- Παρόλο που οι διεθνείς έρευνες αναφέρουν ότι τα άτομα με αναπηρίες και ειδικά γυναίκες, παιδιά και άτομα με ΝΑ, είναι τα πιο ευάλωτα στην σεξουαλική κακοποίηση, δεν υπάρχουν παρά λίγες εκθέσεις /στοιχεία για το τι ακριβώς γίνεται
- Ακόμη υπάρχουν και ελάχιστες καμπάνιες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για το θέμα
- Ο λόγος είναι ότι τα δικαιώματα των ΑμεΝΑ/αναπτυξιακές διαταραχές στην ουσία δε λαμβάνονται υπόψη
- Ή ακόμη θεωρούνται «αόρατα» – κατ' επέκταση ούτε τα άτομα αλλά ούτε οι οικογένειες τους λαμβάνουν ουσιαστική στήριξη, καθοδήγηση, ή λαμβάνονται μέτρα αντιμετώπισης της κακοποίησης τους (Luis Eduardo Martínez, 2012)

Τι σημαίνει σεξουαλική κακοποίηση

Στην ουσία πρόκειται για μορφή σεξουαλικής βίας

- Σεξουαλική βία: συμπεριλαμβάνει το βιασμό, τη σεξουαλική κακοποίηση και τη σεξουαλική εκμετάλλευση
- Χειρότερη μορφή παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες και ιδιαίτερα με ΝΑ

Κοινωνικά στερεότυπα και αντιλήψεις

Επικρατούν μύθοι και ταμπού

- τα άτομα με μαθησιακές διαταραχές ή/και νοητική αναπηρία **δεν έχουν σεξουαλικότητα**
- είναι **α-σεξουαλικά** άτομα που παραμένουν παιδιά και χρήζουν μόνο προστασίας (Murphy & Young, 2005)

Κοινωνικά στερεότυπα και αντιλήψεις

Μύθοι και ταμπού

Τα άτομα με μαθησιακές διαταραχές ή/και νοητική αναπηρία είναι **υπερ - σεξουαλικά** άτομα τα οποία ενδέχεται να γίνουν επιθετικά λόγω των ανεξέλεγκτων σεξουαλικών ορμών τους

(Murphy & Young 2005)

Αναγνώριση της σεξουαλικής κακοποίησης ΑμεΝΑ

Προβλήματα υπάρχουν και στην αποδοχή της σεξουαλικής τους κακοποίησης

Γιατί;

- Τα ΑμεΝΑ δεν έχουν σεξουαλικότητα, ούτε είναι επιθυμητά
- Θα είναι πάντα παιδιά, δεν θα γίνουν ποτέ ενήλικες οπότε δεν θα γίνουν θύματα
- Αφού τους προστατεύουμε δεν θα γίνουν ποτέ θύματα

Αναγνώριση της σεξουαλικής κακοποίησης ΑμεΝΑ

- Τα ΑμεΝΑ είναι ανίκανα να καταλάβουν τι συμβαίνει , συνήθως φαντάζονται ή λένε ψέματα
- Δεν καταλαβαίνουν τι ακριβώς έγινε οπότε δεν έχουν συναισθηματικές επιπτώσεις ούτε βιώνουν τραυματικές εμπειρίες όταν κακοποιούνται

Γιατί τα ΑμεΝα είναι πιο ευάλωτα

- Τα ίδια τα άτομα έχουν έλλειψη ελέγχου και εξουσίας στην ίδια τους τη ζωή
- Δεν αποφασίζουν για τον εαυτό τους
- Δεν μπορούν να καταγγείλουν τα ίδια την κακοποίηση
- Υπάρχουν εμπόδια: φυσικά / αισθητηριακά / νοητικά αλλά και ΘΕΣΜΙΚΑ (L.E.Martinez, 2012)
- Υπάρχει έλλειψη πειστικότητας από τα θύματα για σκοπούς δικαστηρίων

Στοιχεία ερευνών

- 150 εκ κορίτσια και 73 εκ αγόρια ηλικίας 0-17 έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά. Δε γνωρίζουμε πόσα από αυτά είχαν αναπηρίες (WHO, World Report 2006)
- Μόνο 3% των περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης ΑμεΑ καταγράφεται (Valenti Hein & Schawrt 1995)
- Άτομα με αναπτυξιακές διαταραχές & νοητική αναπηρία μπορούν να υποστούν σεξουαλική κακοποίηση 4 φορές περισσότερο από άτομα τυπικής ανάπτυξης (Muccigrosso 1991)

Στοιχεία ερευνών

Ένα τρίτο ατόμων με ελαφριά ΝΑ

Ένα τέταρτο με μέτρια ΝΑ

Ένα δέκατο με βαριά ΝΑ

έχουν υποστεί παρενόχληση ή κακοποίηση από μέλος της οικογένειας ή γνωστό άτομο

(Champerlain et al. 1984 in McCabe, Cummins & Reid 1994)

Στοιχεία ερευνών

Από έρευνα που έγινε σε άτομα με ήπια νοητική αναπηρία

το 79% των γυναικών και

το 54% των ανδρών

είχαν παρενοχληθεί σεξουαλικά από συγγενείς ή γνωστούς της οικογένειας (Stromsness 1993)

Τι γίνεται στην Κύπρο

- Δεν υπάρχουν στοιχεία για σεξουαλική κακοποίηση ΑμεΝΑ οποιασδήποτε ηλικίας
- Δεν καταγράφονται ως ξεχωριστή κατηγορία ούτε από την Αστυνομία ούτε από το Σύνδεσμο για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια
- Δεν καταγράφονται τέτοια στοιχεία από ιδρύματα/ΜΚΟ/συνδέσμους ή λοιπές δομές που εξυπηρετούν ΑμεΝΑ

Δημογραφικά στοιχεία ερωτώμενων

- Ιδρύματα, κέντρα ημέρας, θεραπευτικά κέντρα και σπίτια στην κοινότητα εγγεγραμμένα στο μητρώο της ΕΠΝΚΑ
- Παγκύπρια έρευνα
  - Λεμεσός 47% (126)
  - Λευκωσία 24% (63)
  - Λάρνακα 15% (41)
  - Αμμόχωστος 9% (23)
  - Πάφος 5% (14)
- Συμμετείχαν 267 επαγγελματίες διαφόρων αρμοδιοτήτων
  - Φροντιστής 27% (71)
  - Θεραπευτής 21% (57)
  - Ιδρυματικός λειτουργός 13% (36)
  - Διευθυντικό προσωπικό 9% (23)

Γνώση περιστατικών σεξουαλικής κακοποίησης /παρενόχλησης ΑμεΝΑ

- Κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας σας έχουν έρθει σε γνώση σας περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης/παρενόχλησης ΑμεΝΑ που εξυπηρετείτε;
  - Ναι 18% (49)
  - Όχι / Δεν απαντώ 82% (218)
- Αν ναι, πότε
  - Στο μακρινό παρελθόν 41% (20)
  - Πριν τρία χρόνια 28% (14)
  - Πριν ένα χρόνο 12% (6)

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης/παρενόχλησης

- Ηλικία

- 21+ χρονών 51% (25)
- 16 -20 χρονών 10% (5)
- Άγνωστο 33% (16)

- Φύλο

- Γυναίκα 73% (36)
- Άντρας 14% (7)

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης/παρενόχλησης

- Γνωρίζετε από ποιον κακοποιήθηκε/παρενοχλήθηκε
  - Ναι 86% (42)
  - Όχι / κενά 14% (7)
- Από ποιον κακοποιήθηκε/παρενοχλήθηκε
  - Συγγενικό άτομο 37% (18)
  - Τρίτο άτομο 28% (14)
  - Εργαζόμενος σε ΜΚΟ 18% (9)

Ενημέρωση – Ενέργειες

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
Ίδιο	31% (15)	14% (7)	45% (22)
Οικογένεια	6% (3)	4% (2)	10% (5)
Συνάδελφο	2% (1)	20% (10)	22% (11)
Άλλο Άτομο	4% (2)	4% (2)	8% (4)
Συνδυασμό 2+ πηγών	2% (1)	4% (2)	6% (3)
ΣΥΝΟΛΟ	45% (22)	47% (23)	92% (45)

Αντιμετώπιση

- Οδηγία από ανώτερους
Ναι 45% (22)
Όχι 37% (18)
- Οδηγία από ειδικούς
Ναι 41% (20)
Όχι 35% (17)
- Ενεργήσατε από μόνοι σας
Ναι 29% (14)
Όχι 45% (22)
- Ενέργειες
Καταγγελία στην αστυνομία 35% (17)
Απομάκρυνση θύματος 22% (11)
Μέτρα προστασίας θύματος 12% (6)
Καταδίκη θύτη 6% (3)
Αποσιώπηση περιστατικού -
Συγκάλυψη περιστατικού 2% (1)

Κατάρτιση προσωπικού

	Ναι	Όχι
• Σεξουαλική κακοποίηση ΑμεΝΑ	13% (34)	87% (233)
• Σεξουαλικά δικαιώματα ΑμεΝΑ	22% (60)	77% (207)
• Πρόληψη/Καταπολέμησης της βίας στην οικογένεια	13% (34)	87% (233)
• Ενημέρωση ΑμεΝΑ για τα σεξουαλικά τους δικαιώματα	16% (43)	84% (224)
• Πρόληψη περιστατικών ΑμεΝΑ	10% (28)	89% (239)
• Άλλη σχετική κατάρτιση	7% (20)	9% (24)

Τι προτείνουν οι επαγγελματίες

- Σεμινάρια και προγράμματα ευαισθητοποίησης και αντιμετώπισης των περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης/κακοποίησης ΑμεΝΑ
- Ενημέρωση των ίδιων των ατόμων για τα δικαιώματά τους
- Πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού και εκπαιδευτών για να εξυπηρετούν τα ΑμεΝΑ
- Εξειδικευμένο προσωπικό που να ενημερώνει γονείς και ΑμεΝΑ για θέματα σεξουαλικής κακοποίησης
- Συνεργασία οικογένειας, δομών και Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας
- Εξειδίκευση προσωπικού στις ΥΚΕ και στην Αστυνομία
- Άσκηση των σεξουαλικών δικαιωμάτων των ΑμεΝΑ

Περιορισμοί έρευνας

- Οι απαντήσεις μπορεί να αφορούν τα ίδια άτομα/ίδιο αριθμό ατόμων που εξυπηρετούνται από κοινού από τους ίδιους επαγγελματίες
- Τα ιδρύματα/κέντρα/ΜΚΟ δεν τηρούν αρχεία ώστε να μπορούν να ενημερώνουν άμεσα πόσα περιστατικά χειρίζονται ετησίως
- Δεν έχει προηγηθεί καταγραφή των αντιλήψεων των επαγγελματιών για το τι ακριβώς εκλαμβάνουν ως σεξουαλική κακοποίηση
- Κίνδυνος έκθεσης της δομής ή των επαγγελματιών

Συμπεράσματα

- Εκπαίδευση και κατάρτιση όλων των επαγγελματιών που ασχολούνται με ΑμεΝΑ σε θέματα σεξουαλικότητας και σεξουαλικής κακοποίησης
- Ενημέρωση για την υφιστάμενη νομοθεσία και τις διαδικασίες
- Προώθηση προγραμμάτων ενημέρωσης
- Προγράμματα αναγνώρισης και αντιμετώπισης του στίγματος και της προκατάληψης σχετικά με τα ΑμεΝΑ
- Πρόσβαση σε υπηρεσίες στήριξης
- Αναγνώριση των νομικών τους δικαιωμάτων
- Αύξηση της συμμετοχής των ΑμεΝΑ στην κοινότητα

Συμπεράσματα

- Εισαγωγή προγραμμάτων για σεξουαλική διαπαιδαγώγηση βάση των αναγκών και του σταδίου ανάπτυξης του κάθε ατόμου
- Ενδυνάμωση των ΑμεΝΑ ώστε να είναι σε θέση να εντοπίζουν την κακοποίηση/παρενόχληση
- Μείωση της εξάρτησης των ΑμεΝΑ από τους φροντιστές τους (γονείς & επαγγελματίες)

Προτάσεις για σχεδιασμό προγραμμάτων

- Εθνικός σχεδιασμός πρόληψης κακοποίησης των ανηλίκων και ενηλίκων ατόμων με ΝΑ
- Ανάγκη για ενημέρωση και σεξουαλική αγωγή όλων των εμπλεκομένων
- Ανάγκη κατάρριψης εμποδίων για καταγγελία (φυσικών, πνευματικών και θεσμικών)
- Δημιουργία προσβάσιμων υπηρεσιών
- Ανάγκη για διαμεσολαβητές και συνηγόρους των ατόμων

Ευχαριστούμε για την προσοχή σας

Επιτροπή Προστασίας των Δικαιωμάτων των
Ατόμων με Νοητική Αναπηρία

T: 22871333 F: 22429544

W: www.cpmental.com.cy

Συντονιστική Υπηρεσία Έγκαιρης Παιδικής Παρέμβασης

Λευκωσία: 99540406 & 22871325

Λεμεσός/Πάφος: 99540408 & 25396699

Λάρνακα/Παραλίμνι: 99540407 & 24813010

E: earlyintervention@cytanet.com.cy